

**UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
FACULTATEA DE LITERE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE STUDII FILOLOGICE**

NANCY HUSTON: AU-DELÀ DU MYTHE PERSONNEL

Rezumatul tezei de doctorat

**Coordonator științific:
Prof. univ. dr. Alexandru CĂLINESCU**

**Doctorand:
Eduard-Iustin UNGUREANU**

IAȘI 2018

Anunț

La data de **7 septembrie 2018**, ora **12:00**, în **Amfiteatrul III.12 (Alexandru Philippide)**, drd. UNGUREANU D. Eduard-Iustin susține, în ședință publică, teza de doctorat cu titlul *Nancy Huston : au-delà du mythe personnel*, în vederea obținerii titlului științific de doctor în domeniul Filologie.

Comisia de doctorat are următoarea componență:

Președinte:

Prof. univ. dr. Dorina Lăcrămioara PETRESCU, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Conducător științific:

Prof. univ. dr. Alexandru CĂLINESCU, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Referenți:

Prof. univ. dr. Mihaela Simona MODREANU, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Prof. univ. dr. Elena-Brândușa STEICIUC. Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava.

Prof. univ. dr. Radu TOMA, Universitatea din București.

CUPRINS

INTRODUCERE

1. Dificultățile cercetării
2. Cercetarea propriu-zisă

PARTEA ÎNTÂI. DE LA PSIHANALIZĂ...

1. CELE DOUĂ SURSE ALE CREAȚIEI: NEVROZA ȘI DOLIUL
  - 1.1. Mecanismele nevrozei
  - 1.2. Criza și travaliul doliului
2. ACTIVITATEA FANTASMATICĂ ȘI SUBLIMAREA: OPERA DE ARTĂ
  - 2.1. Reveria și relația sa cu opera de artă
  - 2.2. Limbajul simbolic al visului și implicațiile sale în opera de artă
  - 2.3. Sublimarea
  - 2.4. Travaliul creator
3. OPERA DE ARTĂ: OBIECT TRANZIȚIONAL ȘI OBIECT DE REPARAȚIE
4. CONCLUZII PRELIMINARE

...SPRE O TEORIE LITERARĂ

1. ARHETIPURILE ȘI CRITICA ARHETIPALĂ
  - 1.1. Arhetipul și inconștientul colectiv: definiții
2. IMAGINAȚIA ÎN FUNCȚIUNE
  - 2.1. Imaginație și ficțiune
  - 2.2. Reverie și copilărie. Romanul familial și romanul adolescent

3. PSIHOCRITICA LUI CHARLES MAURON

3.1. Validitate/nevaliditate a relației *psihanaliză aplicată-literatură*

4. CUM TRATĂM MITUL?

5. ADEVĂRUL ÎN OPERA DE ARTĂ

PARTEA A DOUA

METAPSIHOLOGIA CREAȚIEI ARTISTICE A LUI NANCY HUSTON

MITUL PERSONAL AL LUI NANCY HUSTON

1. NANCY HUSTON: SCURT PROFIL AL SCRITOAREI

2. CREZUL LITERAR. CUM ȘI DE CE SE SCRIE

2.1. *Trois fois septembre* și oglinda de carnaval

2.2. *Cantique des plaines* – de ce inventăm o viață?

2.3. *Danse noire* – frustrarea ca sursă a creației

2.4. *Instruments des ténèbres* – scriitura reparatoare

2.5. *Bad Girl. Classes de littérature* : cum se devine scriitor

3. REPETIȚIA SAU BÂNTUIREA ARHETIPURILOR

3.1. Arhetipul mamei și autoritatea maternă

3.2. Mamele houstoniene

3.2.1. *Prodige* sau sacrificiul mamei care a iubit prea mult

3.2.2. *La Virevolte* sau mama căreia îi plăcea prea mult să danseze

3.2.3. *Infrarouge* sau sexualitatea ca dragoste maternă

3.2.4. *L'empreinte de l'ange* sau mama-victimă

3.2.5. *Jocaste Reine* – mamanta

3.3. Concluzii

4. VARIETĂȚI ALE ARHETIPULUI *INFANS*

4.1. Copilul nevrotic: *La virevolte* și *Angela et Marina*

4.2. *Lignes de faille* – romanul copilăriilor

4.3. Complexul adelfic : *Une adoration și Infrarouge*

4.4. Concluzii

5. MOTIVE RECURENTE. O SCRITOARE „ÎMPRĂȘTIATĂ”

5.1. *Les Variations Goldberg*

5.2. *Histoire d’Omayya*

5.3. *Dolce Agonia*

5.4. *Le club des miracles relatifs*

5.5. *Klatch avant le ciel*

PARTEA A TREIA

DINCOLO DE MITUL PERSONAL

1. Îndoliata

2. Reparatoarea

3. Bastarda adolescentă

4. „Mitomana”

CONCLUZII

Cuvinte cheie: *psihocritică, mit/complex personal, metafore obsedante, nevroză, sublimare, reparație, arhetip, exil.*

Lucrarea de față își propune să explice, dintr-o perspectivă mai mult sau mai puțin ortodoxă, fenomenul literar în particularitatea sa de exteriorizare palpabilă a universului emoțional al unui scriitor. Psihanaliza, știința care stă la baza metodei de cercetare, în ciuda faptului că nu face din literatură obiectul ei principal de studiu, poate să o reclame ca aparținând ariei domeniilor asupra cărora ar fi îndreptățită să-și dea sentința, mai ales că literatura este, înainte de toate, fruct al minții umane, manifestare a imaginației la cel mai înalt nivel. Dincolo de caracterul ei clinic, care uneori poate fi intimidant, psihanaliza oferă explicații inedite fenomenelor ce pot fi depistate în opera literară fără ca autorul să poarte targa „nebulului”, a celui care merge la psiholog. În aceste circumstanțe, ea trebuie văzută doar ca „un alt punct de vedere”, o altă manieră de a vedea starea lucrurilor.

Având în centru figura scriitoarei franco-canadiene Nancy Huston, lucrarea se vrea a fi o interpretare a operei sale ficționale prin prisma *psihocriticii* – metodă ce are drept punct de plecare psihanaliza pe care criticul francez Charles Mauron a adaptat-o studiului literar (pornind de la marile idei ale lui Sigmund Freud și Carl Gustav Jung) în vederea extragerii așa-numitului *mit personal* al artistului, fantasmă pe care acesta din urmă și-o expune într-o manieră mai mult sau mai puțin vădită în propria creație artistică. În condițiile în care teoria psihanalitică a evoluat odată cu imaginarul post-modern, o completare a procedurii de analiză textuală a lui Mauron era necesară, deci inevitabilă. Idei precum cele ale lui Donald W. Winnicott, Lacan sau Didier Anzieu vin să completeze metoda cu scopul de a o rafina și de a-i conferi mai multă credibilitate.

OBIECTIVELE CERCETĂRII

Pentru o mai bună organizare a cercetării, înainte de a se proceda la redactarea acesteia, au fost stabilite câteva obiective operaționale :

O₁: a completa psihocritica lui Charles Mauron cu alte teorii pertinente în contextul analizei literare (sugerând noi direcții în modul de abordare a textului).

O₂: a stabili, prin intermediul psihanalizei, o legătură între travaliul creator și procesele psihice care îl declanșează.

O₃: a analiza atât opera ficțională cât și cea non-ficțională a lui Nancy Huston în vederea extragerii crezului literar al scriitoarei.

O₄: a pune în evidență mitul personal al lui Nancy Huston și a-l explica dintr-o perspectivă psihanalitico-literară.

STRUCTURA

Cu scopul de oferi eventualului cititor o imagine mai clară asupra a ceea ce s-a dorit a se demonstra, teza a fost structurată în trei mari părți: partea întâi este teoretică; a doua este o încercare de analiză a textelor houstoniene avându-se în vedere teoriile prezentate; a treia este dedicată scriitoarei însăși și modului acesteia de a se raporta la propria sa creație.

Prima parte, *De la psihanaliză spre o teorie literară*, are, așa cum sugerează și titlul prin opoziția terminologică psihanaliză-literatură, două capitole: primul dedicat explicării unor concepte esențiale în psihanaliza freudiană și post-freudiană; cel de-al doilea menit să facă tranziția de la psihanaliză spre teorie literară.

În primul capitol, *De la psihanaliză...*, am urmărit studiul câtorva concepte ce stau la baza psihanalizei, pe acestea fundamentându-se și cercetarea propriu-zisă. Am putut astfel constata că omul își desfășoară existența între principiul plăcerii (*Lustprinzip*) și principiul realității (*Realitätsprinzip*), cele două fiind într-un conflict permanent. Omul este o ființă care acționează mereu în scopul satisfacerii propriilor dorințe; din acest motiv, în momentul în care aceste dorințe nu pot fi îndeplinite, sistemul său psihic înregistrează un fel de eroare ce se exteriorizează sub forma unei *nevroze* care nu este altceva decât o încercare ratată a inconștientului de a rezolva problema. Nevroza pune în mișcare cantități mari de energie psihică investită în deplasări și condensări, altfel spus *simbolizări*, operate de inconștient cu scopul de a recrea conjunctura în care dorința nu a putut fi satisfăcută și de a găsi astfel o soluție. Cum această soluție nu poate exista decât în plan real, nevroza (manifestată în plan psihic), ale cărei singure „materializări” în plan real sunt simptomele, este destinată unui eșec continuu și repetiției. În acest context, *doliul* – care are o structură asemănătoare nevrozei, dar nu și un caracter patologic – apare în momentul în care subiectul dorește un obiect pierdut sau de care a fost separat fie pe termen nedefinit, fie pentru totdeauna. Atât nevroza cât și doliul își au originea în aceeași activitate fantasmatică ce stă la baza *visului* văzut ca realitate compensatoare a unui psihic nesatisfăcut. *Creația artistică* se află undeva la intersecția acestor trei fenomene psihice. Datorită capacității exclusiv umane de a *sublima*, creația apare ca materializare a limbajului simbolic al visului, a repetitivității nevrotice și a dorinței de a redobândi obiectul pierdut al doliului. În aceste împrejurări, opera are rolul de *obiect tranzițional* care ajută artistul/scriitorul să facă tranziția de la realitatea în care obiectul plăcerii exista și cea în care obiectul plăcerii nu mai există, înlocuindu-l până în momentul în care subiectul reușește

să își reamenajeze spațiul psihic. Scopul tranziționalității este reparația ce se operează în scopul împăcării subiectului cu obiectul pierdut.

În cel de-al doilea capitol, ...*Spre o teorie literară*, am încercat să creăm o punte între psihanaliză și o metodă cât mai relevantă de abordare a textului plecând de la premisa că orice operă literară, prin faptul că este rod al imaginației/al minții scriitorului, poate deveni obiect de studiu al psihanalizei. Următorul pas a fost acela de a găsi un punct comun între psihanaliză și critică literară, acesta fiindu-ne oferit de Northrop Frye și de critica lui arhetipală inspirată de teoriile lui Carl Gustav Jung. Conform criticului canadian, arhetipul este o imagine recurentă care apare în mai multe opere ale unui scriitor. Prin caracterul său repetitiv, acesta are rolul (la fel ca și compulsia de repetiție în cazul nevrozei) de a comunica ceva, dar și de a face să comunice operele între ele nu la nivel intertextual, ci la un nivel mult mai profund care, adesea, ascunde intenții nebănuite ale inconștientului.

În continuare, am urmărit să punem în evidență maniera în care un scriitor se dezvăluie cititorilor lui în propriile sale romane prin intermediul narațiunii, procedeau fără de care această dezvăluire nu ar fi posibilă. Opera literară devine astfel un fel de *terra intermedia* între gândirea individuală (conștientă) și gândirea colectivă (inconștientă). Am putut observa astfel că narațiunea poate lua mai multe direcții. Când își are originea în copilărie, aceasta, conform lui Gaston Bachelard, poate deveni o un loc în care autorul își re trăiește copilăria în toate posibilitățile sale. Conform lui Marthe Robert, când artistul își trage inspirația din ceea ce Freud numește *roman familial*, el se raportează la propria operă fie în calitate de *Copil Găsit*, fie în calitate de *Bastard*, ceea ce declanșează două tipuri de narațiuni: una în care fantezia este singurul mijloc de obținere a plăcerii și, respectiv, o narațiune mult mai ancorată în realitate pe care autorul o refuză fără a-i altera totuși caracterul plauzibil. În ambele cazuri, narațiunea ascunde realități

refulate pe care autorul le exprimă voalat, prin simbolizări. Acest tip de narațiune, Julia Kristeva îl caracterizează ca fiind drept un *roman adolescent*; ea argumentează că adolescența este o structură deschisă, o perioadă în care individul comunică direct cu inconștientul prin intermediul reveriei.

Am continuat apoi prin prezentarea metodei de analiză a lui Charles Mauron, *psihocritica*, aducând în același timp argumente care să legitimeze alegerea de a interpreta un text literar folosindu-se de psihanaliză. Psihocritica este o metodă experimentală de analiză textuală prin care Mauron a dorit să înlăture subiectivitatea din critica literară, încercând astfel să o ridice la rangul de știință. În centrul metodei sale se află conceptul de *mit personal* care este fantasma cea mai frecventă în opera unui scriitor. Repetiția face din această fantasmă un simptom al unui conținut refulat care luptă să scoată la lumină adevăratul eu al scriitorului, eul ascuns. Mitul personal se obține în urma „suprapunerii” textelor unui anumit scriitor; el este reprezentat de totalitatea *metaforelor obsedante*, a imaginilor care „rezistă” în urma acestui procedeu de căutare al elementelor reiterate în mod obsesiv în întreaga operă a unui artist. Explicația acestui tip special de metaforă trebuie căutată în biografia autorului și interpretată prin prisma psihanalitică având în vedere cu precădere noțiunile de nevroză și arhetip. Dat fiind că procedeu este destul de elaborat, având multe căi ce trebuie explorate, Gilbert Durand propune noțiunea de *complex personal*.

Pentru a oferi mai multă credibilitate metodei, am apelat la ideile lui Paul Ricœur – în vederea verificării validității demersului nostru –, la ale lui Roland Barthes – cu privire la modul în care trebuie tratat mitul – și la cele ale lui Martin Heidegger – al cărui concept de adevăr (*Wahrheit*) vine în sprijinul ideii că opera de artă, prin caracterul ei

metaforic (deci ascuns), ocultează un adevăr ce apare, paradoxal, în deschiderea limbajului ei simbolic.

Partea a doua a tezei, *Metapsihologia creației artistice a lui Nancy Huston*, este dedicată în totalitate analizei operei autoarei franco-canadiene și urmărește depistarea și interpretarea mitul personal. Într-o primă fază, am oferit câteva informații esențiale legate de viața scriitoarei astfel încât așa-numita „verificare biografică” de care vorbește Mauron să nu fie parte separată a analizei. În continuare, am pus în evidență cele două evenimente declanșatoare de nevroză și literatură din viața lui Huston – faptul că a fost părăsită de mama ei la vârsta de șase ani și viața în (auto)exil.

Capitolul următor își propune să identifice crezul literar al lui Nancy Huston având în vedere câteva din romanele sale reprezentative; altfel spus, am încercat să găsim motivele și scopul scriiturii în accepțiunea acesteia.

În *Trois fois septembre*, am putut identifica două funcții ale scrierii prin intermediul Selenei: pe de o parte, aceasta scrie pentru a-și exterioriza frustrările, pentru a și le exorciza astfel încât ele să nu o poată afecta din interior; pe de altă parte, în anul următor, același personaj scrie cu scopul de a ține ralitatea la distanță, folosindu-se de jurnal ca de un scut împotriva unor evenimente exterioare care ar putea-o destabiliza complet. Dincolo de aceste două motive, există un al treilea pe care îl putem deduce din atitudinea Selenei față de realitatea-sursă-de-nefericire – ea scrie pentru a echilibra *principiul realității* cu o scriitură îmbibată de un *principiu al plăcerii* care, nesatisfăcut, o determină să-și pună capăt vieții.

În *Cantique des plaines*, avem de-a face cu romanul în proces de scriere. Paula, autoarea, în încercarea de a reconstitui viața bunicului său, se redescoperă prin scriitură. În aceeași măsură, ea ajunge la concluzia că scrisul poate da un sens realității care, adesea, este de

nepătruns. În plus, am putut remarca și faptul că scrisul poate fi o expresie a doliului pe care Paula îl poartă în memoria lui Paddon.

Romanul *Danse noire* expune cele două mari idei ale lui Huston – scriitura declanșată de o căutare continuă a figurii materne și scriitura consecință a exilului – încarnate de personajele Milo Noirlac și Neil Kerrigan. Milo, bastard al unei prostituate indiene este bântuit la vârsta adultă de un episod din mica copilărie reprezentând imaginea unei mame salvatoare, angelice, care îl scapă din încăperea întunecoasă în care era ținut de familia adoptivă. Având drept punct de reper această fantasmă infantilă, în momentele sale de depresie maximă, Milo se refugiază în acel punct din trecut care îi oferă confortul necesar pentru a-și reveni și a scrie (scenarii de film). La polul opus, bunicul lui, Neil, chinuit de condiția sa de irlandez autoexilat în Quebec, scrie cu scopul de a-și exprima frustrările în calitate de imigrant, amintind de cugetările lui Nancy Huston cu privire la propriul său exil pe care le regăsim în întreaga sa operă non-ficțională. În ambele situații, scriitura izvorăște din frustrare având scopul de a calma și de a reconforta subiectul creator care, dincolo de orice motiv aparent, scrie mereu cu scopul de a se întoarce, psihic vorbind, la origini.

În *Instruments des ténèbres*, text cheie pentru întreaga operă a scriitoarei, avem din nou de-a face cu romanul în proces de scriere. Folosindu-se de tehnica muzicală *scordatura*, Nancy Huston pune în evidență puterea metaforei, capacitatea ei de a ascunde, dar și de a lăsa adevărul să se arate din spatele vălului numit artă; ideea centrală a romanului este vindecarea prin scriere, dar și influența pe care o are elementul biografic în redactarea unui text literar. Din nou suntem puși în fața ideii de redescoperire prin intermediul artei care conferă artistului un întreg univers în care poate recâștiga lumea pierdută în urma unor traume.

În cel de-al treilea capitol, *Repetiția sau bântuirea arhetipurilor*, am încercat să analizăm câteva din romanele lui Huston plecând de la premisa că opera de artă este o încercare de a reconstrui universuri potențiale cu scopul de a găsi o soluție la trauma care a declanșat impulsul artistic. Sub influența a două mari arhetipuri, al mamei și al copilului (*infans*), am putut observa încercarea scriitoarei de a explora o gamă variată de scenarii în care copilul încearcă să scape de sub influența nefastă a mamei care vrând nevrând ajunge să îl lezeze fie din egoism, fie din prea multă dragoste, fie din cauza unor traume pe care, la rândul ei, le-a suferit în copilărie. Avem de a face cu trei personaje feminine – Lin (*La virevolte*), Rena (*Infrarouge*), Larissa (*Prodige*) – care, prin arta pe care o practică (dansul, fotografia și, respectiv, muzica) fantasmează asupra figurii materne care nu și-a îndeplinit datoria de mamă la timpul potrivit. Această fantasmare nu este decât o manieră de a face față demonilor cu care fiecare din ele a avut a se confrunta în copilărie marcându-le astfel viața. Un personaj mai atipic, Saffie (*L’empreinte de l’ange*), pare a se diferenția de celelalte trei prin faptul că nu este artistă; în consecință, ea nu-și poate sublima traumele și astfel este nevoită să trăiască oarecum neîmpăcată cu trecutul, lucru ce duce la moartea fiului său. Un alt caz special în creația houstoniană este cel al lui Jocaste (*Jocaste Reine*); ea încarnează atât dragostea maternă, cât și cea erotică, într-o îmbinare perfectă, Jocaste fiind ea însăși o mamă totală, mitică, arhetipală ale cărei decizii sunt luate dincolo de bine și de rău, după o morală a *mamantei*.

Repetiția acestor imagini și variațiunile pe aceeași temă comunică profunzimea influenței pe care a avut-o mama, prin absența sa, asupra scriitoarei. Fiind conștientă de funcția catartică a creației, Nancy Huston încearcă, prin fiecare roman, să depășească rana suferită în copilărie realizând faptul că trauma nu poate fi reparată în totalitate, însă poate fi raționalizată, înțeleasă măcar cu mintea dacă nu și cu inima.

De partea cealaltă, se află *copilul* care, în opera lui Huston, pare să nu aibă scăpare. Indiferent de comportamentul părinților, copilul devine anxios (Angela, Rena), fricos (Sadie), nevrotic (Sol), agresiv până la patologie (Frank et Rowan). Comportamentul fiecăruia din personajele-copil ale scriitoarei e mereu deviat din cauza încercărilor lui de a intra în grațiile unei mame neglijente, de se revolta sau de a se răzbuna pe mama absentă sau, la extrema opusă, sufocantă. Singura modalitate de a scăpa de demonii copilăriei pare a fi arta care le exprimă, în mod voalat, căutărilor. Cei care se refugiază în studiu devin nevrotici (Sadie, Marina); iar cei care nici măcar asta nu fac, duc o viață ratată (Frank și Fiona). În acest fel, Nancy Huston ar dori să își justifice oarecum cariera sa de scriitoare care a salvat-o de la depresie.

Deși de-a lungul analizei am pus în evidență elementele biografice pe care Huston le-a introdus, alterându-le, în propriile opere, au existat câteva romane care, prin subiectul lor, nu au putut fi clasate împreună cu celelalte deja discutate. În capitolul al cincilea, *Motive recurente. O scriitoare „împrăștiată”*, am reunit toate aceste romane și am încercat să analizăm modul în care Huston s-a folosit de experiențele avute pentru a le transforma în ficțiune.

În cea de-a treia parte, *Dincolo de mitul personal al lui Nancy Huston*, am încercat să punem în legătură partea teoretică a tezei cu cea practică în scopul de a găsi o explicație plauzibilă dorinței lui Nancy Huston de a-și scrie viața într-un mod voalat, deplasat, metaforizat. Am putut astfel depista patru ipostaze ale acesteia: *îndoliata* (pentru că Huston scrie cu scopul de a redobândi acea figură maternă idilică pe care a pierdut-o cu ani în urmă), *reparatoarea* (scrisul având un scop dublu: acela de a se repara pe sine prin exteriorizarea traumei, dar și pentru a repara imaginea psihică a unei mame mult timp urâte); *bastarda adolescentă* (în calitate de scriitoare, a avut mereu intenția de a crea ceva nou, dar mereu a sfârșit prin a ascunde în opera sa același adevăr);

mitomana (cea care face din opera sa propriul său mit, dar și cea care minte prin intermediul ficțiunii voalând realitatea din care s-a inspirat).

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. NANCY HUSTON. OPERE

a) Non-ficțiune

1986 *Lettres parisiennes. Histoires d'exil*, J'ai lu, 1999 (écrit en collaboration avec Leïla Sebbar).

1990 *Journal de la création*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 2001.

1995 *Tombeau de Romain Gary*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, xxx

1995 *Désirs et réalités*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 2001.

1999 *Nord perdu* suivi de *Douze France*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 2004.

2000 *Limbes/Limbo* Actes Sud/Leméac, coll. « un endroit où aller », Arles, 2000.

2004 *Professeurs de désespoir*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 2005.

2004 *Âmes et corps*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 2009

2008 *L'espèce fabulatrice*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 2010

2012 *Reflets dans un œil d'homme*, Actes Sud, coll. « Domaine français », Arles, 2012.

2016 *Carnets de l'incarnation. Textes choisis 2002-2015*, Leméac/Actes Sud, Montréal, 2016.

b) Romane

1981 *Les variations Goldberg*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 1994.

1985 *Histoire d'Omaya*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 1998.

1989 *Trois fois septembre*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 1999.

1993 *Cantique des plaines*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 2008.

1994 *La virevolte*, Éditions J'ai lu, Paris, 2008.

1994 *Instruments des ténèbres*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 1996.

1998 *L'empreinte de l'ange*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 2000.

1999 *Prodige*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 2002.

2001 *Dolce agonia*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 2002.
2003 *Une adoration*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 2004.
2006 *Lignes de faille*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 2007.
2011 *Infrarouge*, Actes Sud, coll. « Babel », Arles, 2012.
2013 *Danse noire*, Actes Sud, Arles, 2013.
2014 *Bad girl*, Actes Sud, Arles, 2014.
2016 *Le club des miracles relatifs*, Actes Sud/Leméac, coll. « Domaine Français », Arles, 2016.

c) Teatru

2002 *Angela et Marina*, Actes Sud-Papiers, Arles, 2002.
2009 *Jocaste reine*, Actes sud, coll. « Un endroit où aller », 2009.
2011 *Klatch avant le ciel*, Actes Sud-Papiers, Arles, 2011.

2. STUDII TEORETICE DE PSIHANALIZĂ

- Chasseguet-Smirgel, Janine, *La maladie d'idéalité*, L'Harmattan, Paris, 1999.
- De Mijolla, Alain (dir.), *Dictionnaire international de la psychanalyse*, tome I et tome II, Fayard/Pluriel, coll. « Pluriel », 2013.
- De Mijolla-Mellor, Sophie, *La sublimation*, PUF, coll. « Que sais-je ? », Paris, 2e édition, 2012.
- Cotet, Pierre et Robert, François (dir.), *Freud et la création littéraire*, PUF, coll. « Œuvres complètes/Psychanalyse », Paris, 2010.
- Freud, Sigmund, *Au-delà du principe de plaisir*, PUF, Paris, 2010.
- Freud, Sigmund, *Deuil et mélancolie*, Petite Bibliothèque Payot, Paris, 2010.
- Freud, Sigmund, *Introducere în psihanaliză*, Opere esențiale vol. 1, Trei, București, 2010.
- Freud, Sigmund, *L'homme Moïse et la religion monothéiste*, PUF, coll. « Quadriga Grands Textes », Paris, 2011.
- Freud, Sigmund, *L'interprétation du rêve*, Éditions du Seuil, coll. « Points Essais », Paris, 2010.

- Freud, Sigmund, *La question de l'analyse profane*, PUF, coll. « Quadrige Grands Textes », Paris, 2012.
- Freud, Sigmund, *Malaise dans la civilisation*, version électronique réalisée par Gemma Paquet.
- Freud, Sigmund, *Totem et tabou*, Petite Bibliothèque Payot, Paris, 1975.
- Fromm, Erich, *Le langage oublié. Introduction à la compréhension des rêves, des contes et des mythes*, Petite Bibliothèque Payot, Paris, 2008.
- Jung, Carl Gustav, *Despre fenomenul spiritului in artă și știință*, Opere complete, vol. 15, Trei, București, 2007
- Jung, Carl Gustav, *Dialectique du moi et de l'inconscient*, Gallimard, coll. « Folio », 2011.
- Jung, Carl Gustav, *Arhetipurile și inconștientul colectiv*, Opere complete vol. 1, Trei, București.
- Jung, Carl Gustav, *Psychologie de l'inconscient*, Georg, coll. « Le livre de poche », 9e édition, Paris, 2012.
- Jung, Carl Gustav, *Types psychologiques*, Georg Éditeur, Genève, 1993.
- Jung, Carl Gustav, *Métamorphoses de l'âme et ses symboles*, Le livre de poche, 2010.
- Kaës, René (dir.), *Crise, rupture, dépassement*, Dunod, 2013.
- Klein, Melanie et Riviere, Joan, *L'amour et la haine*, Petite Bibliothèque Payot, Paris, 2001.
- Klein, Melanie, *Deuil et dépression*, Petite Bibliothèque Payot, Paris, 2004.
- Klein, Melanie, *Envie et gratitude*, Gallimard, coll. « tel », Paris, 1990.
- Klein, Melanie, *Psihanaliza copiilor*, Editura Trei, București, 2010.
- Lacan, Jacques, *Écrits I*, Éditions du Seuil, coll. « Points Essais », Paris, 2014.
- Lacan, Jacques, *Écrits II*, Éditions du Seuil, coll. « Points Essais », Paris, 2014.
- Lacan, Jacques, *Les quatre concepts de la psychanalyse. Le séminaire, livre XI*, Éditions du Seuil, coll. « Points Essais », Paris, 1990.
- Laplanche, Jean et Pontalis, Jean-Bernard, *Vocabulaire de la psychanalyse*, PUF, Paris, 1967.
- Laplanche, Jean, *Problématiques III. La sublimation*, PUF, coll. « Quadrige Grands Textes », Paris, 2008.

- Perron, Roger, *Histoire de la psychanalyse*, PUF, coll. « Que sais-je ? », Paris, 2011.
- Rudinesco, Élisabeth et Plon, Michel, *Dictionnaire de la psychanalyse*, Le Livre de Poche, coll. « La Pochothèque », 2011.
- Rank, Otto, *Le traumatisme de la naissance*, Petite Bibliothèque Payot, Paris, 2008.
- Winnicott, Donald W., *Les objets transitionnels*, Petite Bibliothèque Payot, Paris, 2012.
- Winnicott, Donald W., *Agressivité, culpabilité et réparation*, Petite Bibliothèque Payot, Paris, 2004.

3. TEORIE CRITICĂ, CRITICĂ LITERARĂ ȘI/SAU PSIHANALIZĂ APLICATĂ

- Anzieu, Didier, *Créer – Détruire*, Dunod, coll. « Idem », Paris, 2012.
- Anzieu, Didier, *Le corps de l'œuvre*, Gallimard, coll. « Connaissance de l'Inconscient », Paris, 2013.
- Assoun, Paul-Laurent, *Littérature et psychanalyse*, Éditions Ellipses, Poche, 2014.
- Bachelard, Gaston, *Poétique de la rêverie*, PUF, Paris, 2005.
- Barthes, Roland, *Le degré zéro de l'écriture*, Éditions du Seuil, coll. « Points/Essais », Paris, 2009.
- Barthes, Roland, *Mythologies*, Éditions du Seuil, coll. « Points », Paris, 1957.
- Bayard, Pierre, *Peut-on appliquer la littérature à la psychanalyse ?*, Les Éditions de Minuit, coll. « Paradoxe », Paris, 2004.
- Bellemin-Noël, Jean, *La psychanalyse du texte littéraire*, Éditions Nathan, Paris, 1996.
- Cornelius Castoriadis, *Les carrefours du labyrinthe*, vol. 1, Seuil, Paris, 1978/1998.
- Castoriadis, Cornelius, *L'institution imaginaire de la société*, Éditions du Seuil, coll. « Points Essais », Paris, 1999.

- Chiantaretto, Jean-François (dir.), *Écriture de soi et narcissisme*, Éditions érès, coll. « Actualité de la psychanalyse », 2002.
- Cixous, Hélène, *Le rire de la Méduse et autres ironies*, Galilée, Paris, 2010.
- Cobelance, Françoise, *Les attrait du visible*, PUF, coll. « Petite bibliothèque de psychanalyse », Paris, 2005
- Cornelius Castoriadis, *Les carrefours du labyrinthe*, vol. 1, Éditions du Seuil, Paris, 1998.
- De M'Uzan, Michel, *De l'art à la mort*, Gallimard, Paris, 2011.
- Derrida Jacques, *L'écriture et la différence*, Éditions du Seuil, coll. « Points Essais », Paris, 2014.
- Durand, Gilbert, *L'imagination symbolique*, PUF, Paris, 2003.
- Durand, Gilbert, *Introduction à la mythologie*, Albin Michel, coll. « Spiritualités », Paris, 1996.
- Ehrenzweig, Anton, *L'ordre caché de l'art*, Gallimard, coll. « tel », Paris, 2005.
- Felman, Shoshana, *Writing and Madness. Literature. Philosophy. Psychoanalysis*, Stanford University Press, Paolo Alto, California, 2003.
- Frye, Northrop, *Anatomy of Criticism. Four Essays*, Princeton University Press, 2000.
- Genette, Gérard, *Figures I*, Éditions du Seuil, coll. « Points/Essais », Paris, 1966.
- Harpman, Jacqueline, *Ecriture et psychanalyse*, Editions Mardaga, Wavre, 2011.
- Hustvedt, Siri, *A Woman Looking at Men Looking at Women*, Sceptre, 2017.
- Hutcheon, Linda, *Formalism and the Freudian Aesthetic: the Example of Charles Mauron*, Cambridge University Press, Cambridge, 2006.
- Knellwolf, Christa et Norris, Christopher (coord.), *The Cambridge History of Literary Criticism*, vol. 9, Cambridge University Press, Cambridge, 2008
- Kofman, Sarah, *L'enfance de l'art*, Editions Galilée, Paris, 1985.
- Kristeva, Julia, *Étrangers à nous-mêmes*, Gallimard, coll. « folio essais », Paris, 2011.
- Kristeva, Julia, *L'avenir d'une révolte*, Flammarion, 2012.

- Kristeva, Julia, *La révolte intime. Pouvoirs et limites de la psychanalyse II*, Fayard, Paris, 1997
- Kristeva, Julia, *Soleil noir. Mélancolie et dépression*, Gallimard, Paris, 1987.
- Kroh, Aleksandra, *L'aventure du bilinguisme*, L'Harmattan, Paris, 2000.
- Kundera, Milan, *Le Rideau*, Gallimard, Paris, 2005.
- Kundera, Milan, *Les testaments trahis*, Gallimard, coll. « folio », Paris, 2006.
- Lentricchia, Frank and McLaughlin, Thomas (dir.), *Critical Terms for Literary Study*, The University of Chicago Press, second edition, Chicago and London, 1995.
- Lévi-Strauss, Claude, *La pensée sauvage*, Plon, Paris, 1962.
- Livingston, Ira, *Between Science and Literature. An Introduction to Autopoetics*, University of Illinois Press, 2006.
- Mauron, Charles, *Des métaphores obsédantes au mythe personnel*, José Corti, Paris, 1995.
- Mauron, Charles, *L'inconscient dans l'œuvre et la vie de Racine*, Champion-Slatkine, Paris-Genève, 1986.
- Ricœur, Paul, *De l'interprétation*, Éditions du Seuil, coll. « Points Essais », 1995.
- Ricœur, Paul, *Écrits et conférences 1. Autour de la psychanalyse*, Éditions du Seuil, Paris, 2008.
- Sartre, Jean-Paul, *Qu'est-ce que la littérature ?*, Gallimard, Paris, 1985.
- Segal, Hanna, *Dream, Fantasy and Art*, coll. « The New Library of Psychoanalysis », Brunner-Routledge, Hove and New York, 2005.
- Segal, Hanna, *Psychoanalysis, Literature and War*, coll. « The New Library of Psychoanalysis », Routledge, London and New York, 1997.
- Starobinski, Jean, *La relation critique*, Gallimard, coll. « tel », Paris, 2001.
- Willemart, Philippe, *Au-delà de la psychanalyse: les arts et la littérature*, L'Harmattan, Paris, 1998.